

TAURUS

Kalvgömmor i dikostallar

www.taurus.mu

Kalvgömmor i dikostallar

Anna Jarander- LG Husdjurstjänst

Inledning

I lösdriftstallar där kalvarna går tillsammans med korna ska det finns tillgång till kalvgömma, ett avskilt område som bara kalvarna har tillgång till. Det ger en lugn zon där kalvarna kan ligga i fred.

Den här skriften visar praktiska exempel på hur man kan utforma kalvgömmor i lösdrifter, både med liggbås och med djupströbädd.

Vad säger lagen?

I djurskyddsbestämmelserna för mjölkkor och köttdjur står följande om kalvgömmor "I lösdriftstallar för amkor eller dikor ska det finnas särskilda utrymmen för kalvar upp till tre månaders ålder (kalvgömmor)".

Från och med 2007 ska ytan per kalv vara minst 0,9 m², tidigare gällde 0,6 m² per kalv. Kalvgömma finns även med som ett krav i tvärvillkoren. Ligghallar som används under sommaren när djuren även går på bete är undantagna kravet på kalvgömma. I uppbundna besättningar krävs inte kalvgömma men kalvarna bör ha tillgång till en egen strödd liggyta i stallen.

Utformning av kalvgömmor

Det verkar finnas nästan lika många varianter av kalvgömmor som det finns gårdar. När kalvarna är små håller de sig gärna i närheten av korna, därför bör kalvgömmor vara placerad i direkt anslutning till liggavdelningen i stallen. Ett enkelt sätt att skapa en kalvgömma i en djupströbädd är att göra en box

med hjälp av ett par grindar i ett hörn eller utmed en vägg. När stallsäsongen är över kan grindarna användas på betet till samlingsfällor eller liknande. Fasta boxar kan användas som extra kalvningsboxar i början på säsongen. Har man flera kan de successivt bli till kalvgömmor när kalvantalet ökar.

Även för liggbåsstall finns flera lösningar. Utrymmet framför liggbåsen uppskattas som gömma av kalvarna då de gärna ligger nära sina mammor när de är små. En nackdel är att kalvgömmor kan vara svår att hålla ren och strö om den är smal, så det är bra att ta lite extra utrymme när man bygger om man har möjlighet. Fasta boxar på båspallen är ett annat alternativ. När de inte används som kalvgömmor kan de utnyttjas som kalvnings- eller sjukboxar vid behov. På så sätt utnyttjas utrymmet även när kalvarna inte använder det. Skulle man välja att byta produktionsinriktning kan utrymmet utnyttjas till att göra fler liggbåsar. I ombyggda mjölkkladugårdar kan platsen för mjölkgruppen göras om till kalvgömma om den ligger lämpligt placerad.

Kalvgömmor ger, förutom en avskild viloplats, även möjlighet att utfodra kalvarna utan att korna kommer åt fodret. Det ska gå lätt att utfodra kalvarna i gömmor. Placera foderkrubban så att den enkelt kan fyllas på från utsidan. Även grovfoder kan ges i gömmor så kalvarna slipper trängas med korna vid foderbordet. Ska kalvarna utfodras i kalvgömma på betet har man också nytta av att de lärt sig äta i gömmor på stall.

Kalvgömmor ska vara skyddad från drag och fukt och ströbädden ska hållas torr och ren. Halm är ett lämpligt strömedel till kalvarna, en djupströbädd fungerar ofta bra i gömmor. Finns det möjlighet att utforma gömmor så att den går att

gödsla ut maskinellt underlättas rengöringen av stallen.

I början kan korna vara oroliga när kalvarna är i gömmor och stå utanför och vänta på dem. Därför är det bra om gömmor har flera ingångar så den inte blir blockerad av något vuxet djur. Kalvarna kan då också lättare ta sig in i gömmor om det blir oroligt i stallen till exempel i samband med brunster. Öppningarna får inte vara så stora att korna kan komma igenom eller riskera att fastna. Lämpliga mått är att öppningarna till kalvgömmor är 0,75 m höga och 0,5-0,7 m breda.

Utnyttjande av kalvgömmor

Kalvarna brukar uppskatta gömmor och på de flesta gårdar utnyttjas den flitigt, framförallt när de blivit lite äldre. I början ligger kalven gärna hos kon i ströbädden eller i liggbåsen. Är gömmor placerad framför liggbåsen är det lättare för kalvarna att börja använda den än om de måste gå iväg från korna för att komma till den. Om det finns foder eller inte i gömmor verkar inte påverka hur mycket kalvarna är där men det kan vara bra med en plats där kalvarna kan äta i lugn och ro, både kraftfoder och grovfoder.

Gårdsbesök

För att hitta olika lösningar på kalvgömmor besöktes sju gårdar, tre med liggbås och fyra med djupströbädd, alla med sina egna lösningar på utformningen av kalvgömmor. De finns beskrivna i följande stycke. Djurägarna har gett kommentarer på vad de är nöjda med i utformningen av kalvgömmorna men också tankar om förbättringar som skulle kunna göras.

Kalvgömmor ger, förutom en avskild viloplats, även möjlighet att utfodra kalvarna utan att korna kommer åt fodret.

Lösdrift med liggbås – tre olika lösningar

Gård 1 har ett nybyggt stall med liggbås och skrapad gång. Kalvgömmorna är utformade som permanenta boxar på båspallen. De har hela väggar mot båspallen och stående galler med en justerbar öppning ut mot skrapgången. Boxarna används även vid kalvningar. Kalvgömmorna skrapas rena dagligen och strös med spån vid behov. Kalvarna använder dem mest när de blivit lite äldre, i början ligger de gärna hos kon på båspallen.

Kalvgömmorna fungerar bra och det är en fördel att de kan användas som behandlings- eller kalvningsboxar när det behövs. Något som saknas är vattenkoppar, särskilt när boxarna utnyttjas till korna. Istället för att strö med spån skulle gömman kunna göras om till djupströbädd som man gödslar ut genom dörrarna i bakkanten av boxen.

Gård 2 Gård 2 är en ombyggd mjölkladugård där den gamla mjölkgruppen ersatts med en djupströbädd. I början av kalvningsäsongen används en del av utrymmet som gruppkalvningsbox, den andra delen som kalvgömma. Kalvgömmen ligger mitt på långsidan av stallet, med grindar ut mot skrapgången. På kortsidan av kalvgömmen finns ett halmlager med rundbalar. Ytan strös kontinuerligt och storleken på gömman ökar i takt som kalvarna blir fler och halmlagret minskar. Bädden gödslas ut när djuren släppts ut på bete.

Kalvarna uppskattar gömman även om det förekommer att de ligger hos korna i liggbåsen. Enstaka individer behöver hjälp med att hitta till kalvgömmen den första tiden.

En fördel med gömman är att det är gott om plats för kalvarna. Den är lätt att gödsla ut maskinellt när stallsäsongen är över.

Gård 3 På gård 3 har ladugården byggts om från uppbundet mjölkstall till lösdrift med liggbås.

Korna är uppdelade i tre grupper. Kalvarna kan röra sig fritt mellan kogrupperna i stallet. Kalvgömmen, som är 3,70 m bred, är placerad mellan liggbåsraderna och sträcker sig genom hela stallet. På mitten finns en övergång som delar kalvgömmen i två delar. Gömman används även som kalvningsbox och det går att dela av utrymmet om någon ko behöver gå längre tid ensam med sin kalv.

Kalvarna använder gömman mycket. De kan gå in i den genom liggbåsen eller i öppningar på kortsidorna. Ytan strös efter behov och gödslas ut maskinellt när stallsäsongen är slut. Kalvarna har till-

gång till hö i den ena halvan av kalvgömmen. Alla kalvarna använder gömman, eftersom den är placerad mellan liggbåsraderna kan kalvarna ligga nära korna.

Djurägaren är nöjd med kalvgömmen, men den hade gärna fått vara ännu bredare om det funnits utrymme för det.

Lösdrift med djupströbädd – fyra olika lösningar

Gård 4 Gård 4 har en relativt nybyggd lösdrift med djupströbädd och skrapad gång framför foderbordet. Stallet är uppdelat i åtta boxar, fyra på varje sida om foderbordet. Varje box har en kalvgömma som består av två grindar uppsatta i ett hörn av boxen. Kalvarna har tillgång till spannmålskross i gömman.

Alla kalvarna lär sig själva att hitta till kalvgömman och den utnyttjas flitigt. Är det få kor i gruppen ligger kalvarna även ute i ströbädden men när koantalet i boxen ökar utnyttjar de gömman mer. Bädden strös med ny halm varje dag, utgödsling sker efter betessläpp.

Grindarna till kalvgömman är tre meter långa, den ena av dem har två reglerbara öppningar. En fördel med grindarna är att de är lätta och enkla att flytta. Djurägaren är nöjd med systemet som är mycket flexibelt

Gård 5 På gård 5 går korna på en stor djupströbädd. De har en skrapad gång framför foderbordet. Kalvgömman är placerad i ett hörn av djupströbädden. Den är byggd av fyra grindar, två större med liggande rör och två mindre med öppningar för kalvarna. Grindarna är lätta och en person kan hantera dem utan problem. I kalvgömman finns en krubba för utfodring av kraftfoder. Kalvarna utnyttjar gömman direkt, den är mycket populär. Utrymmet strös vid behov och gödglas ut vid betessläpp.

Gömman fungerar bra men en förbättring skulle vara att placera den på mitten av stallets långsida med öppningar ut på båda sidorna så kalvarna lättare kan komma in. Utrymmet kunde också vara lite större än vad det är nu.

Om kalvgömman är placerad mot en yttervägg med glespanel bör väggen försees med hela skivor som säkerställer en dragfri miljö för kalvarna.

Tänk på att kontrollera så det inte finns risk att kalvar fastnar eller hänger sig i skrymslen eller övergångar mellan avdelningar.

Gård 6

På gård 6 går korna på djupströbädd med foderbord ute på en skrapad platta. Kalvgömman är placerad i ett hörn av stallet. Den är gjord av liggande brädor med en öppning i ena änden.

Bädden strös vid behov och gödglas ut vid stallsäsongens slut. Kalvarna får ensilage i gömman så de kan äta i lugn och ro. Gömman används inte så mycket i början då det är gott om plats i djupströbädden. När kalvarna blir större och om det är oroligheter i kogruppen på grund av brunster så ökar användningen av utrymmet.

Djurägaren tycker att kalvgömman fungerar bra och är nöjd med konstruktionen.

Gård 7 Djuren hålls i två olika stall, ett för förstakalvare och ett för äldre kor. I båda stallarna går djuren på djupströbädd. De utfodras i foderhäckar på en skrapad platta utomhus.

Förstakalvarna går i en egen grupp. I stallet finns två boxar med djupströbädd som kan användas både som kalvningsboxar och till kalvgömma. Kalvningen är koncentrerad och i början används den ena boxen som kalvgömma och den andra som kalvningsbox. När kalvningarna är avslutade öppnar man mellan boxarna så kalvarna får tillgång till hela utrymmet. Kalvarna får hö och vatten i gömman.

De äldre korna går på en stor djupströbädd. Kalvgömman finns på ena kortsidan av stallet. Det är en stor box med hela väggar förutom grinden som kalvarna går igenom. Det finns tillgång till hö och vatten i kalvgömman. Kalvarna ligger mest hos

korna de första veckorna, efter två till tre veckor börjar de vara i kalvgömman. Den strös med halm och bädden gödglas ut när djuren släpps ut på bete. Utrymmet används som foderlager under sommaren och hösten när djuren är ute. Systemet fungerar bra men några saker skulle kunna förbättras. Det blir lätt blött och smutsigt vid ingången till kalvgömman – oroliga kor trampar sönder ströbädden när de står och väntar på sina kalvar. Fler öppningar skulle underlätta för kalvarna att komma in i gömman. Det skulle vara bra om det gick att sätta för öppningarna till kalvgömman på ett enkelt sätt, till exempel om man vill stänga in kalvar vid avhorning eller annan behandling.

God ventilation är viktigt för en bra kalvhälsa. Tänk dock på att kalvarna måste ha tillgång till en dragfri liggplats. Känn gärna efter själv om det drar där kalvarna förväntas ligga. Vid behov kan det vara bra att komplettera läskydd med exempelvis hela skivor.

Tips vid utformning av kalvgömmor

- Utrymmet i gömman ska minst vara 0,9 m² per kalv.
- Öppningarna till kalvgömman bör vara ca 0,75 m höga och 0,5-0,7 m breda, ha gärna mer än en öppning in till gömman.
- Kalvgömman ska vara placerad så att kalvarna är skyddade från drag och fukt.
- Placera gärna gömman i direkt anslutning till kornas liggavdelning.
- Liggande rör i grindarna underlättar om man snabbt behöver komma undan från djuren.
- I permanenta boxar kan det vara bra att installera vattenkoppar om de även ska användas som sjuk- eller kalvningsboxar.
- Det är en fördel att kunna utfodra kalvarna i gömman så de får äta ifred utan att korna tar fodret. Placera kraftfoderkrubban så den kan fyllas på från utsidan.
- Utforma gärna gömman så att den går att gödsla ut maskinellt. Om kalvgömman är placerad framför liggbåsen, tänk på att göra den tillräckligt bred för att förenkla rengöringen.
- Genom att sätta en skiva för öppningen till kalvgömman kan kalvarna stängas in vid avhorning eller kastrering.

Vill du veta mer? Gå in på
www.taurus.mu

Kalkyler – Räkna själv på ekonomin i en alternativ produktion eller t ex en investering i fullfoderutrustning! Med hjälp av Taurus program och kalkyler kan du lätt använda dina egna förutsättningar i bidragskalkyler för olika uppfödningssystem. Du kan också se ekonomin vid olika alternativ inför en investering. Hur påverkar ändrade kostnader för foder, energi eller arbete lönsamheten i din uppfödning? Alla beräkningsprogrammen finns gratis tillgängliga på hemsidan, och är lätta att använda.

Räkna nyckeltal på webben – Nu kan du räkna på din egen produktion på vår hemsida. Hör av dig till oss för mer information eller beställ tjänsten på hemsidan.

Aktuellt – Taurus hemsida uppdateras ständigt med det senaste inom nötköttsproduktion. Här hittar du faktaartiklar, de senaste forskningsresultaten och analyser av marknad och politiska beslut.

Statistik – Hur många kor har slaktats hittills under året jämfört med förra året? Vilken ras gav bäst klassning bland stutarna 2007? Vad har limousintjurar haft för födelsevikt de senaste fem åren? Med hjälp av statistiken du hittar på taurus hemsida får du lättare att fatta beslut som t ex gäller val av ras och lämplig tidpunkt för slakt.

Taurus Nyhetsbrev och Marknadsbrev – Taurus brev hjälper dig att följa både svenska och utländska nötköttsnyheter. Alla breven kan du läsa på hemsidan.